

Respons

Sudan: Utreisetillatelse og grensekontroll

- Er det krav om utreisetillatelse i Sudan?
- Hva er vilkårene for å få utreisetillatelse?
- Er det straffbart å forlate Sudan uten utreisetillatelse?
- Hvordan er kontrollen ved ut- og innreise til Sudan?

Innledning

Informasjonen om forhold ved inn- og utreise fra den internasjonale flyplassen i Khartoum og over ulike grenseoverganger, er hovedsakelig basert på samtaler med ulike kilder i Khartoum høsten 2014, og ved tidligere informasjonsinnhentingsreiser til landet.¹ Titusener av yngre sudanere forlater Sudan årlig på grunn av den vanskelige økonomiske situasjonen i landet. Mange av dem har fått arbeidstillatelse i Saudi-Arabia eller ett av de andre Gulflandene. De får utreisetillatelse i likhet med de fleste andre sudanere som kan dokumentere et formål med reisen. Det er også mange sudanere som forlater landet på irregulær måte, det vil si uten utreisetillatelse. De fleste av disse krysser grensen til Egypt, Libya eller Tsjad, uten å bli kontrollert ved grensepasseringen. Bakgrunnen for at en del reiser ut ulovlig henger trolig sammen med at de ikke fyller vilkårene for å få utreisetillatelse.

Utreisetillatelse

Sudanske borgere må ha utreisetillatelse som utstedes av Innenriksdepartementet for å forlate landet. Menn må ha utført nasjonaltjenesten, eventuelt fått utsatt tjenesten, for å få tillatelse (internasjonale organisasjoner, møter i Khartoum mai 2008; lokale sivilsamfunnsgrupper, møter i Khartoum oktober 2014). Kvinner må ha skriftlig bekreftelse fra ektefelle eller, dersom hun er ugift, fra sin far eller eldre bror, for å få både pass og utreisetillatelse. Søkerne må dessuten dokumentere at de har betalt skatt. Alle søknader går via sikkerhetstjenesten, NISS, for klarering, men tendensen de siste årene har, ifølge lokale menneskerettighetsaktivister, representanter for ikke-statlige organisasjoner og politiske

¹ Flestparten av kildene Landinfo møtte i 2014 ønsket å være anonyme.

partier, vært at de fleste får tillatelse – uavhengig av om de er opposisjonelle eller regimekritiske eller ikke. Det avtegner seg for øvrig ikke en bestemt profil på de som tilsynelatende fyller vilkårene, men likevel ikke får tillatelse. Enkelte lokale aktivister pekte i samtale med Landinfo høsten 2014 i Khartoum på at myndighetene nærmest var positive til at kritikerne forlot landet. Det er også flere eksempler på at både fremtredende opposisjonelle og andre aktivister har fått tillatelse, men til tross for det har blitt stanset på flyplassen. Denne handlemåten er trolig villet for å skape uforutsigbarhet og usikkerhet, og er ikke et utslag av manglende samordning mellom etater eller dårlig kontroll i forbindelse med utstedelsen av tillatelse.

Kontroll ved utreise

Kontrollen av reisedokumenter ved den internasjonale flyplassen i Khartoum er grundig. Det er fire-fem kontrollpunkter etter innsjekkingen, den siste ved gaten før ombordstigning hvor både pass og billett sjekkes.² Kontrollørene har tilgang til databaserte oversikter. Nøyaktig hvilke opplysninger som er tilgjengelig er ikke kjent, men det er grunn til å tro at sikkerhetstjenesten har lister over både ettersøkte personer og andre de av ulike grunner har oppmerksomheten rettet mot.³ Til tross for kontrollen, er det utvilsomt mulig å reise ut uten utreisetillatelse og med eventuelt falske reisedokumenter (internasjonal representant og menneskerettighetsaktivister, møter i Khartoum oktober 2014). Dette gjelder trolig alle grenseoverganger. Bestikkelser og personlige kontakter er viktig i så henseende. Den økonomiske situasjonen i landet er svært vanskelig for mange, og ansatte i ulike deler av kontrollapparatet ved flyplassen og ved grenseoverganger er lavt lønnet og trolig mottakelige for bestikkelser.⁴ Det som later til å bety mest er personlige kontakter, men kombinasjonen av forbindelser og penger er trolig avgjørende.

Innreisekontroll og straff i forbindelse med ulovlig utreise

Landinfo har ikke lyktes i å få informasjon om lovverket som regulerer utreisetillatelse. Ifølge opplysninger som ble innhentet i 1997, var ulovlig utreise den gangen ikke straffbart (Utlændingestyrelsen 1997). Lokale kilder i Khartoum opplyste til Landinfo høsten 2014 at dersom utreisetillatelse mangler i passet ved hjemkomst, må vedkommende regne med å bli gjenstand for nærmere utspørring og kontroll. Ingen av kildene Landinfo møtte hadde informasjon om alvorlige straffereaksjoner mot personer som hadde reist ut på irregulær måte. Landinfo mener at det er lite trolig at manglende utreisetillatelse i seg selv vil medføre

² I forbindelse med utreise fra Khartoums internasjonale flyplass i oktober 2014 opplevde Landinfo at pass måtte vises ved syv ulike anledninger. Vi understreker at dette skjedde på en flyvning til Istanbul, altså utenfor Schengen-området. Dermed skyldes kontrollen sannsynligvis bare pålegg fra lokale myndigheter, og ikke en kombinasjon av det og av pålegg/ønsker fra myndighetene i ankomstlandet for flyvningen.

³ Forsvarsdepartementets avdeling for nasjonaltjenesten har en database med 3-5 millioner registrerte personer i tjenestepiktig alder. Denne basen er knyttet til det nasjonale, digitale folkeregisteret, og myndighetene har dermed relativt god oversikt over sine borgere. De som eventuelt faller utenfor myndighetenes registrering vil sannsynligvis primært være folk bosatt i gravgrendte strøk, særlig nomader, mens den etablerte befolkningen i tettbygde strøk og byer gjennomgående er registrert.

⁴ Inflasjonen i Sudan er på ca. 40 % årlig og matvareprisene er mangedoblet. Lønningene har ikke økt i takt med inflasjon og prisstigning, og inntektene strekker ikke lenger til for å dekke daglige behov.

Respons Sudan: Utreisetillatelse og grensekontroll

straffereaksjoner. Derimot er det grunn til å tro at personer som er ettersøkt for straffbare forhold eller skatteunndragelse løper en risiko for å bli pågrepet.⁵

Personer som har arbeidet utenlands må fremlegge kvittering for betalt skatt til Sudan ved innreise. Denne kvitteringen utstedes av den sudanske ambassaden i oppholdslandet ved fremvisning av dokumentasjon på innbetalt skatt.⁶ Én av Landinfos samtalepartnere i Khartoum høsten 2014, en menneskerettighetsaktivist som selv hadde arbeidet utenlands, fortalte at denne kvitteringen var viktig å ha for å unngå problemer ved innreisen. Dette samsvarer med eldre informasjon (Danish Immigration Service 2000; 2001).

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både åpne og anonyme kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder.

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema, og kildegrunnet er ikke alltid like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor korte frister og inneholder gjerne lite bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- Udlændingestyrelsen (1997). *Rapport om indrejseforhold i Sudan*. København: Udlændingestyrelsen.
- Danish Immigration Service (2000, september). *Report on the fact-finding mission to Cairo (Egypt) and Geneva (Switzerland). Human rights situation in Sudan and position of Sudanese nationals in Egypt*. København: Danish Immigration Service. Tilgjengelig fra <https://www.nyidanmark.dk/NR/rdonlyres/553E423B-4B4C-41A7-BD74-19E5C3096571/0/FactfindingmissiontoCairoandGeneva2000.pdf> [lastet ned 20. november 2014]
- Danish Immigration Service (2001). *Report on fact-finding mission to Cairo, Khartoum and Nairobi*. København: Danish Immigration Service. Tilgjengelig fra https://www.nyidanmark.dk/NR/rdonlyres/A42178E9-7044-48F0-A93E-36E1005D58A7/0/Sudanenred281002_eng.pdf [lastet ned 20. november 2014]
- Landinfo (2013, 11. november). *Sudan: Handlingsrom for regimekritisk politisk aktivisme*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/2611/1/2611_1.pdf [lastet ned 20. november 2014]

Muntlige kilder

- Sudanske ikke-statlige organisasjoner. Møter i Khartoum, oktober 2014.

⁵ Når det gjelder personer som har tatt del i regimekritisk aktivitet i utlandet, se Landinfos temanotat om handlingsrom for regimekritisk aktivisme (2013, s. 24).

⁶ En lokal kilde forklarte at en må betale både et ordinært gebyr, og et «ekstragebyr» for å få kvittering fra den sudanske ambassaden i ett av Gulflandene.

- Menneskerettighetsaktivister. Møter i Khartoum, oktober 2014.
- National Umma Party. Møte i Khartoum, 30. oktober 2014.
- Communist Party, ved Siddiq Yusuf & Ali Said Ibrahim. Møte i Khartoum 26. oktober 2014.
- Representant for internasjonal organisasjon, møte i Khartoum 28. oktober 2014.
- To internasjonale organisasjoner. Møter i Khartoum, mai 2008.

© Landinfo 2014

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.